

НЕОХАЙНА:

Свиня – брудна, неохайна жінка (1ж).

Курка – неохайна жінка (1ж).

РОЗХРИСТАНА:

Свиня (1ж), *курка* (1ч) – розхристана жінка.

Підсумовуючи сказане, спробуємо реконструювати асоціативний портрет (зовнішність) Ж, який постає в нашому експерименті. Структурування ґендерної картини світу у сучасній мовній свідомості здійснюється під знаком помітного впливу штампів, стереотипів, за якими складаються традиційні уявлення про типові жіночі риси Ж. Жіноча мовна свідомість виражає високу самооцінку зовнішності (53ж проти 19ч реакцій), приписуючи собі всю багатоманітність традиційно позитивних жіночих характеристик, підтриманих чоловіками.

У зовнішньому портреті домінує у жіночих реакціях: низький зріст (5ж), фізична краса повинна пов'язуватися з внутрішньою (7ж); граціозність (5ж); ідеальна фігура (5ж).

Чоловіки бачать жінок: фізично красивими, причому фізична краса повинна поєднуватися з внутрішньою, а також привабливими. Разом з тим Ж постає у мовній свідомості обох статей розхристаною (1ч, 1ж), некрасивою, неприємною зовні (1ж), брудною, неохайною (2ж).

Як бачимо, вербалізований позитив переважає над негативом, що виявлено також і в чоловічих реакціях.

Значний інтерес становить виявлення типологічної подібності наведених номінацій з метафоричним рядом на позначення жінки у різнотипних словниках української мови та дискурсивних практиках.

Список використаних джерел

1. Ставицька Л.О. Ґендерні стереотипи в сучасній українській мовній свідомості (за даними асоціативного експерименту зі словами мати, батько) // Дивослово. – 2005. – № 5. – С. 47-51.
2. Ставицька Л.О. Ґендерні стереотипи в сучасній українській мовній свідомості (за даними асоціативного експерименту зі словами “жінка”, “чоловік”) // Наукові записки Луганського національного педагогічного університету. – Вип.5. – Т.3. Серія “Філологічні науки”: Зб. наук. праць [Поліетнічне середовище: культура, політика, освіта]. – Луганськ, 2004. – С. 128-146.

Анотація. У статті досліджується асоціативний портрет (зовнішність) жінки на матеріалі метафоричних номінацій (за даними спрямованого асоціативного експерименту). Шляхом проведеного анкетування зафіксовано слова-метафори, які передбачають здійснення когнітивного аналізу метафоричних номінацій на позначення жінки в межах визначених аспектів концепту ЖІНКА.

Ключові слова: асоціативний портрет, метафорична номінація, концепт.

Summary. The article explores an associative portrait (appearance) of the woman according on metaphoric nominations (based on an associative experiment). Through the public opinion survey (questionnaire) we fixed words-metaphors that involve implementation of a cognitive analysis of metaphoric nominations of the woman within the aspect concept “woman”.

Key words: associative portrait, metaphor nomination, concept.

УДК 811.161.2'06'373.45'373.46:005

Сушко Н. Г.

ІДЕОГРАФІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЗВ СУБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ

Дослідження мови права, зокрема мови нормативно-правових актів, у тому числі й законів, уже давно привертають увагу мовознавців. Сьогодні цей напрям наукових пошуків представлений працями Н. В. Артикуці, Ю. Ф. Прадіда та ін. Актуальність згаданої проблеми зумовила активний розвиток нової галузі мовознавства – правничої лінгвістики, в межах якої виділилися два напрями дослідження: юрислінгвістика, що вивчає юридичні аспекти мови, та лінгвоюрисдика, предметом якої стали мовні аспекти права.

Найвагомішим внеском у розвиток правничої лінгвістики є дослідження Н. В. Артикуци, яка розглядає юридичну термінологію як складну усталену, але динамічну систему номінацій, виділяє ядро і периферію цієї терміносистеми, термінологічні підсистеми (галузеві, підгалузеві), тематичні та лексико-семантичні групи, синонімічні ряди й антонімічні пари. Дослідниця розглядає особливості функціонування юридичної термінології у різних мовних сферах, розрізняє термінологію законодавства й термінологію права, звертає увагу на юридичні терміни у складі кліше й усталених формул тощо [1].

У галузі юридичної лінгвістики працює також Ю. Ф. Прадід, який визначає місце юридичної лінгвістики серед інших наукових дисциплін і робить висновок, що сьогодні можна говорити про окрему науку, яка утворилася на межі взаємодії лінгвістики та юриспруденції. Диференціюючи юридичну лінгвістику як науку й навчальну дисципліну, він зауважує, що навчальна дисципліна завжди базується на досягненнях науки. Не залишилася поза увагою вченого й методологія нового напрямку та його основні завдання. Вдається дослідник і до аналізу значення деяких термінологічних одиниць, а саме: *державна мова, офіційна мова, закон, законодавство, вина, необережність, необхідна оборона* тощо [2].

Однак зазначимо, що поза увагою дослідників юридичної термінології в царині нормативно-правових актів залишається проблема кореляції системних відношень між власне правничими термінами й термінами інших галузей знань.

У статті розглянемо особливості ідеографічної організації назв суб'єктів культурної діяльності (НСКД) на основі класифікаційних та диференційних сем у сучасному законодавстві, зокрема у нормативно-правових актах, що регулюють когнітосфери культурного й мистецького життя – художньої літератури, кінематографії, сценічного, пластичного, музичного мистецтва, архітектури, дизайну, прикладного та декоративно-ужиткового мистецтва, фольклору, народних ремесел і промислу, музейної, архівної, бібліотечної справи, колекціонування, книговидання, телебачення, радіо, естетичного виховання, фахової культурно-мистецької освіти, наукової та педагогічної діяльності.

Власне термінопоняття-гіперонім “*суб'єкт культурної діяльності*”, або “*суб'єкт діяльності у сфері культури*”, у тексті Закону України “Про культуру” функціонує у форматі: *суб'єкти культурної діяльності* – фізичні та юридичні особи (творчі працівники, творчі спілки, організації культури, органи державної влади та місцевого самоврядування), які функціонують у сфері культури або реалізують владно-розпорядчі повноваження в цій сфері [ЗУПК].

Гіпонімом до цього терміна, що функціонує у законодавчих актах, є термін *суб'єкт професійної творчої діяльності* [ЗУПК; ОЗУПК].

На нижчому рівні організації на основі архісеми “суб'єкт діяльності” і дихотомії диференційних сем “індивідуальний – колективний” термін *суб'єкт професійної творчої діяльності* вступає в гіперо-гіпонімічні відношення з термінами *професійний творчий працівник* (особа, творча діяльність якої становить її основне заняття і є головним джерелом її доходів; фізична особа, творча діяльність якої становить її основне заняття, що завершується створенням і оприлюдненням творів або їх інтерпретацією в галузі культури та мистецтва і є джерелом її доходів, незалежно від того, має вона чи не має будь-які юридично оформлені трудові відносини) та *професійний творчий колектив* (без визначення в законодавчих актах) [ОЗУПК; ЗУПТТ].

У текстах Законів України “Про телебачення і радіомовлення”, “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” засвідчено також прямі гіпоніми до терміна *професійний творчий працівник – телерадіожурналіст* (штатний або позаштатний творчий працівник телерадіоорганізації, який професійно збирає, одержує, створює і готує інформацію для розповсюдження) [ЗУПТР], *журналіст* (творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобах масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України) [ЗУПЗМІ].

На основі архісеми “професійний працівник” термін *професійний творчий працівник* корелює з терміном *телерадіопрацівник* (штатний або позаштатний працівник телерадіоорганізації, який за характером своєї професійної діяльності та відповідно до посадових обов'язків бере участь у створенні та розповсюдженні телерадіопрограм та передач) [ЗУПТР] та назвами *керівник телерадіоорганізації, керівник редакції друкованого засобу інформації* [ЗУПЗМІ], в яких сема “творчий”, очевидно, є диференційною, корелюючи з потенційною семою “нетворчий”.

На основі архісеми “творчий працівник” диференціюються семи “професійний” – “непрофесійний”, актуалізуючись у гіперонімі *мистець-аматор / аматор* і відповідно в гіпонімах *керівник аматорського [дитячого] колективу [гуртка, студії (за видами мистецтва, художньої творчості)], керівник любительського об'єднання [клуба за інтересами], організатор культурно-дозвільної діяльності* [НПЗППА].

Як вияв законодавчого тематичного підпорядкування до терміна *суб'єкт культурної діяльності / суб'єкт діяльності у сфері культури*, засвідченого Основами законодавства України про культуру, є термін-гіпонім *працівник культури* (особа, яка здобула спеціальну освіту в державному чи приватному навчальному закладі або у спеціаліста (викладача), який має ліцензію на проведення педагогічної діяльності, чи особа, яка працює в закладах, підприємствах, організаціях і установах культури, засобах масової інформації, видавництвах, товариствах, фондах та інших культурно-освітніх громадських об'єднаннях і пройшла відповідну атестацію) [ОЗУПК].

На нижчому рівні організації термін *працівник культури* має субназви: *керівник художній, керівник музичної частини, керівник літературно-драматургічної частини*, що є відповідно гіпонімами до назви *керівник*; *режисер-постановник, балетмейстер-постановник, художник-постановник*, що є відповідно гіпонімами до терміна *постановник*; *головний режисер, режисер театралізованих заходів та свят* – гіпоніми до терміна *режисер*; *головний балетмейстер, балетмейстер-постановник* – гіпоніми до терміна *балетмейстер*; *репетитор з вокалу, репетитор з балету, репетитор з техніки мови, репетитор циркових номерів* – гіпоніми до терміна *репетитор*; *артист-вокаліст, артист-соліст-інструменталіст, артист балету (соліст), артист, що веде концерт, артист естрадно-спортивного (ілюзійного, оригінального естрадного) жанру, артист симфонічного (камерного) оркестру, артист танцювального колективу (балету, ансамблю пісні й танцю), артист камерного ансамблю (академічного), артист-дресирувальник тварин (усіх видів), артист цирку* – гіпоніми до терміна *артист*; *завідувач філіалу музею, завідувач майстерні реставраційної, завідувач відділу реставрації, завідувач виставки (пересувної), завідувач лабораторії, завідувач сектору* – гіпоніми до назви *завідувач*; *провідний науковий співробітник, старший науковий співробітник, молодший науковий співробітник* – гіпоніми до терміна *науковий співробітник*; *художник-реставратор, реставратор декоративно-художніх фарбувань, реставратор пам'яток дерев'яної архітектури, реставратор пам'яток кам'яної архітектури, реставратор художніх виробів (декоративних предметів), реставратор тканин [гобеленів, килимів]* – гіпоніми до терміна *реставратор* [НПЗППА]. Відповідно на ще нижчому рівні організації: *соліст, оперний артист-вокаліст, камерний артист-вокаліст, соліст-бандурист, артист-вокаліст музичної комедії, артист-вокаліст естради* – гіпоніми до терміна *артист-вокаліст*; *артист цирку кінного жанру, артист цирку ілюзійного жанру (гіпнотизер, ілюзіоніст, фокусник), артист цирку жанру жонглювання (жонглер), артист цирку музичного жанру, артист цирку розмовного жанру (імітатор)* – гіпоніми до терміна *артист цирку*.

У текстах Законів України “Про телебачення і радіомовлення”, “Про театри і театральну справу”, “Про архітектурну діяльність”, “Про кінематографію”, “Про внесення змін до Закону України “Про авторське право та суміжні права” до терміна-гіпероніма *суб'єкт культурної діяльності / суб'єкт діяльності у сфері культури* як вияв прямого поділу відповідного термінопоняття на основі родової ознаки “суб'єкт діяльності” та видових ознак “інформаційний”, “кінематографія”, “архітектурний”, “театральний”, “друковані засоби масової інформації”, “видавнича справа”, “авторське право” фігурують інші терміни-гіпоніми, зокрема: *суб'єкт інформаційної діяльності* (юридична особа, яка здійснює господарську діяльність у сфері телебачення і радіомовлення) [ЗУПТР; ЗУПТР*], *суб'єкт кінематографії* (фізична або юридична особа, яка займається будь-яким видом професійної діяльності у галузі кінематографії) [ОЗУПК], *суб'єкт театральної діяльності* (юридична або фізична особа, яка є учасником правовідносин у сфері театральної діяльності) [ЗУПТТС], *суб'єкт архітектурної діяльності* (архітектор, інші особи, які беруть участь у підготовці й розробленні містобудівної документації, проектної документації для будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту будинків і споруд, благоустрою, ландшафтних та садово-паркових об'єктів) [ЗУПАД], *суб'єкт діяльності друкованих засобів масової інформації* (без формулювання класичного визначення) [ЗУПЗМІ*], *суб'єкт видавничої справи* (без формулювання класичного визначення) [ЗУПВС], *суб'єкт авторського права* (автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права) [ЗУПАП].

На нижчому рівні ідеографічної організації кожен із зазначених термінів має власні гіпоніми щодо яких виступає гіперонімом. Але такі відношення є опосередкованими, оскільки дефініції термінів мають вказівку на термін-гіперонім, наприклад: *виробник фільму* (суб'єкт кінематографії, який взяв на себе відповідальність за виробництво фільму), *демонстратор фільму* (суб'єкт кінематографії, який здійснює демонстрування (публічний показ) фільму) [ЗУПК*]. Однак є терміни, що не мають такої вказівки. Їхній гіпонімічний статус визначає той факт, що в законодавчих актах вони подаються шляхом послідовного перерахування, наприклад: “До суб'єктів діяльності друкованих засобів масової інформації належать засновник (співзасновники) друкованого засобу масової інформації, його редактор (головний редактор),

редакційна колегія, редакція, трудовий колектив редакції, журналістський колектив, журналіст, автор, видавець, розповсюджувач [курсив наш] [ЗУПЗМІ]; “До суб’єктів видавничої справи відносяться видавці, виготовлювачі та розповсюджувачі видавничої продукції [курсив наш]” [ЗУПВС].*

На ще нижчому рівні ідеографічної організації термін *суб’єкт культурної діяльності / суб’єкт діяльності у сфері культури* формує дві групи гіпонімів.

Перша терміногрупа не має прямої вказівки на родову ознаку “суб’єкт культурної діяльності”, виражену терміном-гіперонімом, натомість у дефініціях, сформульованих у нормативно-правових та законодавчих актах, фігурують, наприклад:

а) класема “фахівець” і диференційні семи “архітектурна діяльність”, зокрема для терміна *архітектор (інженер), що має кваліфікаційний сертифікат* (фахівець, який за результатами атестації отримав такий сертифікат, що надає йому повноваження ведення особистої діяльності у сфері архітектурної діяльності, і який несе відповідальність за результати своєї роботи) [ЗУПАД], що є гіпонімом до терміна *суб’єкт архітектурної діяльності*;

б) класема “особа” і диференційна сема “фільм”, зокрема для термінів *автор фільму* (фізична особа, власна праця якої визначає творчий задум і (або) способи його реалізації у фільмі), *виконавець фільму* (фізична особа, яка власною працею брала участь у реалізації творчих задумів авторів фільму в процесі його створення), *продюсер фільму* (фізична або юридична особа, яка організовує або організовує і фінансує виробництво та розповсюдження фільму) [ЗУПК*], що є гіпонімами до терміна *суб’єкт кінематографії*; класема “особа” і диференційна сема “театральна постановка”, зокрема для термінів *постановник* (фізична особа, яка здійснює на основі самостійного художнього рішення театральну постановку або окрему її частину), *театральний продюсер* (юридична або фізична особа, яка забезпечує фінансування, організацію створення, публічного виконання і (або) публічного показу театральної постановки, гастрольних заходів) [ЗУПТТС], що також є гіпонімами до терміна *суб’єкт кінематографії*;

в) класема “особа” і диференційні семи “виконувати що-небудь за видом мистецтва / видом культурної діяльності”, зокрема для термінів: *актор [театру, кіно тощо], співак, музикант, танцюрист, диригент музичних [музично-драматичних] творів* [ЗУПАП], що є гіпонімами до терміна *виконавець* (особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо) [ЗУПАП]; *продюсер аудіовізуального твору* (особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору) [ЗУПАП].

Друга терміногрупа формується на основі класеми “суб’єкт господарювання” як диференційної щодо архісеми “суб’єкт діяльності”, наприклад: *студія-виробник (незалежний продюсер)* (суб’єкт господарювання, який займається створенням (виготовленням) фільмів, реклами, окремих теле- і (або) радіопередач чи програм) [ЗУПТР; ЗУПТР*], *оператор багатоканальної телемережі* (суб’єкт господарювання (юридична або фізична особа), який здійснює обслуговування та технічну експлуатацію багатоканальної телемережі ... без права надання програмної (інформаційної) послуги) [ЗУПТР; ЗУПТР*], *провайдер програмної послуги* (суб’єкт господарювання, який на підставі ліцензії, виданої Національною радою України з питань телебачення та радіомовлення, на договірних засадах надає абонентам можливість перегляду пакетів програм, використовуючи для передавання цих програм ресурси багатоканальних телемереж) [ЗУПТР; ЗУПТР*], *мовник (теле- чи радіо)* (суб’єкт господарювання, який створює (комплектує і / або пакетує) телевізійні чи радіопрограми та передачі і розповсюджує їх у відкритому або кодованому вигляді за допомогою технічних засобів шляхом трансляції та ретрансляції для приймання їх споживачами) [ЗУПТР*].

Семний аналіз НСКД, засвідчених у нормативно-правових та законодавчих актах, показав також, що на основі дихотомій “індивідуальний – колективний”, “особа – об’єднання осіб” термін *суб’єкт культурної діяльності / суб’єкт діяльності у сфері культури* формує також групу терміноодиниць *заклад (підприємство, організація, установа) / організація (заклад, установа, підприємство) культури / культурна організація* (юридична особа, діяльність якої спрямована на збереження, виробництво, тиражування і поширення культурних цінностей, благ, посередництво в культурно-мистецькій діяльності), *громадське об’єднання, держава в особі її органів влади та управління* (без визначення) [ЗУПК; ОЗУПК].

На нижчих рівнях організації таке законодавчо встановлене тематичне підпорядкування реалізується:

а) у градації гіпонімів: *державний заклад (підприємство, організація, установа) – приватний заклад (підприємство, організація, установа)* [ЗУПК; ОЗУПК]; *державний навчальний заклад – приватний навчальний заклад – кооперативний навчальний заклад* [ОЗУПК]; *культурна організація загальнодержавного значення* (заклад, організація культури,

мистецький колектив, який забезпечує базу розвитку ключових галузей національної культури, видів та жанрів мистецтва на загальноукраїнському рівні) – *культурна організація регіонального значення* (заклад, організація культури, мистецький колектив, який забезпечують базу розвитку основних для даного регіону галузей культури, видів та жанрів мистецтва на регіональному (обласному) рівні (театри, музеї, публічні бібліотеки, професійні мистецькі колективи, регіональні культурні центри)) – *культурна організація місцевого значення* (організація культури, яка забезпечує базу розвитку основних культурних практик у даній місцевості (заклади культури клубного типу, бібліотеки, школи естетичного виховання, парки культури й відпочинку)) [ОЗУПК]; *громадська телерадіоорганізація* (телерадіоорганізація, яка відповідно до закону є неприбутковою організацією, створеною з метою задоволення інформаційних потреб територіальних громад) – *державна телерадіоорганізація* (телерадіоорганізація, яка є державним підприємством і заснована органами державної влади) – *комунальна телерадіоорганізація* (створена органами місцевого самоврядування за участі територіальної громади у встановленому законом порядку телерадіоорганізація, не менше половини акцій або часток статутного фонду якої перебувають у комунальній власності) [ЗУПТР; ЗУПТР*]; *організація ефірного мовлення* (телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо) у будь-якому частотному діапазоні (у тому числі й з використанням супутників)) – *організація кабельного мовлення* (телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на віддалі сигналу за допомогою того чи іншого виду наземного, підземного чи підводного кабелю (провідникового, оптоволоконного чи іншого виду) [ЗУПАП];

б) у підпорядкуванні гіпонів: *бібліотека* (інформаційний, культурний, освітній заклад, що має упорядкований фонд документів і надає їх у тимчасове користування фізичним та юридичним особам) [ЗУПБВС; ЗУПБВС*], *архівна установа, архів, архівний підрозділ, архівний відділ* (установа чи структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і (або) здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства) [ЗУПНАФ; ЗУПНАФ*; ЗУПНАФ**], *музей* (культурно-освітній та науково-дослідний заклад, призначений для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини) [ЗУПММС], *аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації* (організація, яка надає для масового приймання споживачами аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв) [ЗУПТР; ЗУПТР*], *видавництво* (спеціалізоване підприємство, основним видом діяльності якого є підготовка і випуск у світ видавничої продукції) [ЗУПВС], *видавнича організація* (підприємство, установа або організація, статутом якої поряд з іншими видами діяльності передбачено підготовку і випуск у світ видавничої продукції) [ЗУПВС], *театр* (заклад культури (підприємство, установа чи організація) або колектив, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та публічний показ творів театрального мистецтва) [ЗУПТТС], *підприємство народних художніх промислів* (підприємство, у випуску товарів і послуг якого виробляють народних художніх промислів становлять не менш як 60 відсотків загальної вартості товарів і послуг за відповідний звітний період) [ЗУПНХП], *організація колективного управління / організація колективного управління майновими правами* (організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку) [ЗУПАП] до терміна *заклад (підприємство, організація, установа) / організація (заклад, установа, підприємство) культури / культурна організація; творча спілка* (добровільне об'єднання професійних творчих працівників відповідного фахового напрямку в галузі культури та мистецтва, яке має фіксоване членство і діє на підставі статуту), *національно-культурне товариство, фонд, асоціація до терміна громадське об'єднання* [ЗУПК; ОЗУПК; ЗУПТТП].

Термін *заклад (підприємство, організація, установа) / організація (заклад, установа, підприємство) культури / культурна організація* в законодавчих актах має також гіпоніми, що організуються навколо дихотомії диференційних сем “професійний – непрофесійний (аматорський)”, зокрема: *театр, філармонія, кіностудія, організація телебачення (радіомовлення, кіновідеопрокату), видавництво, редакція, музей, художня галерея (виставка), бібліотека, архів, клубний заклад, кінотеатр, цирк, парк культури та відпочинку, навчальний заклад, наукова установа, позашкільний заклад естетичного виховання і дозвілля дітей та юнацтва, дизайнерський [реставраційний] центр [майстерня], історико-культурний, архітектурний заповідник, заповідна територія, державний [приватний, кооперативний]*

навчальний заклад [ЗУПК; ОЗУПК] – клуб, аматорське об'єднання, гурток [студія] за інтересами, культурний центр, парк культури та відпочинку [ЗУПК; ОЗУПК].

На нижчих рівнях організації зразками назв із диференційною семою “професійна організація культури” є: академія, університет, консерваторія, інститут, коледж, технікум, училище, школа, гімназія, ліцей [ЗУПК; ОЗУПК] як гіпоніми до терміна навчальний заклад; спеціалізована мистецька школа, школа естетичного виховання дітей [ЗУПК; ОЗУПК] як гіпоніми до терміна школа; музична школа, художня школа, хореографічна школа, хорова школа [ЗУПК; ОЗУПК] як гіпоніми до терміна школа естетичного виховання дітей.

Ідеографічна класифікація НСКД організується також навколо дихотомії “фізичний – юридичний”. Зокрема, звернувшись до Закону України “Про культуру”, а також до Основ законодавства України про культуру, бачимо, що таке протиставлення знаходить вираження в термінологічних одиницях професійний творчий працівник (фізична особа ...) – організація (заклад, установа, підприємство) культури / культурна організація (юридична особа ...) [ЗУПК; ОЗУПК]. У текстах інших Законів: виконавець фільму (фізична особа ...) [ЗУПК; ОЗУПК], майстер народного художнього промислу (фізична особа, носій традицій народного мистецтва, яка створює і виготовляє вироби народного художнього промислу відповідно до його традицій) [ЗУПНХП], автор (фізична особа, творчою працею якої створено твір (документ); фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір) [ЗУПВС; ЗУПАП], постановник (фізична особа ...) [ЗУПТТС], на рівні гіпонімів нижчої організації автор фільму (фізична особа ...) [ЗУПК; ОЗУПК], режисер-постановник, художник-постановник, балетмейстер-постановник, диригент-постановник, хормейстер-постановник (у формулюваннях дефініцій до термінів-гіпонімів, у яких фігурує архісема “фізична особа”) [ЗУПТТС] – телерадіоорганізація (zareєстрована у встановленому законодавством порядку юридична особа, яка на підставі виданої Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення ліцензії на мовлення створює або комплектує та (чи) пакує телерадіопрограми і (або) передачі та розповсюджує їх за допомогою технічних засобів мовлення) [ЗУПТР; ЗУПТР*].

Цю мегагрупу формують також терміни, що входять до її складу опосередковано, на основі сем “заклад”, “установа”, “організація”, “підприємство” та “суб’єкт”, наприклад: бібліотека [ЗУПББС; ЗУПББС*], архівна установа, архів, архівний підрозділ, архівний відділ [ЗУПНАФ; ЗУПНАФ*; ЗУПНАФ**], музей [ЗУПММС], аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації [ЗУПТР; ЗУПТР*], видавництво, видавнича організація [ЗУПВС], театр [ЗУПТТС], підприємство народних художніх промислів [ЗУПНХП].

Щоправда, у законодавчих актах функціонують термінопоняття, у змістовій структурі яких присутні обидві диференційні семи “юридичний” і “фізичний”, наприклад: користувач бібліотеки (фізична чи юридична особа, яка звертається до послуг бібліотеки) [ЗУПББС; ЗУПББС*], користувач архівними документами (фізична або юридична особа, яка з дозволу власника або уповноваженої ним особи ознайомлюється з архівними документами) [ЗУПНАФ; ЗУПНАФ*; ЗУПНАФ**], власник телерадіоорганізації (фізична або юридична особа, яка набула права власності на телерадіоорганізацію або на частку її статутного фонду шляхом заснування чи в інший передбачений законодавством спосіб), ліцензіат (власник ліцензії) (юридична або фізична особа, якій Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення видала відповідну ліцензію) [ЗУПТР; ЗУПТР*], замовник (фізична чи юридична особа, яка замовляє видавничу продукцію, беручи на себе фінансові зобов’язання), видавець (фізична чи юридична особа, яка здійснює підготовку і випуск видання), виготовлювач видавничої продукції (фізична чи юридична особа, що здійснює виготовлення замовленого тиражу видання), розповсюджувач видавничої продукції (фізична чи юридична особа, яка займається розповсюдженням видавничої продукції) [ЗУПВС; ЗУПКВС], продюсер фільму (фізична або юридична особа, яка організує або організує і фінансує виробництво та розповсюдження фільму), суб’єкт кінематографії (фізична або юридична особа ...) [ЗУПК; ОЗУПК], суб’єкт театральної діяльності (юридична або фізична особа ...), театрального продюсера (юридична або фізична особа, яка забезпечує фінансування, організацію створення, публічного виконання і (або) публічного показу театральної постановки, гастрольних заходів) [ЗУПТТС], виробник відеограми (фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього)), виробник фонограми (фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків) [ЗУПАП].

З поданого переліку вирізняється термін оператор багатоканальної телемережі (суб’єкт господарювання (юридична або фізична особа ...) [ЗУПТР; ЗУПТР*], який містить дві класи: “суб’єкт діяльності” та “юридична або фізична особа”.

Отже, зібравши близько 300 НСКД та проаналізувавши за допомогою компонентного (семного) аналізу їхні дефініції, засвідчені в нормативно-правових, у тому числі й законодавчих,

актах, які регулюють сферу культури і мистецтва, ми дійшли висновку, що досліджувані назви формують три напрями ідеографічної організації на основі таких дихотомій: 1) “індивідуальний / особа – колективний / об’єднання осіб”; 2) “професійний – непрофесійний / аматорський”; 3) “фізичний – юридичний”. Серед аналізованих НСКД зустрічається чимало термінів (близько 118), які не мають визначень, що ускладнює їх класифікацію. Однак у законодавчих актах є й приховані класифікаційні маркери, які, навпаки, допомагають віднайти місце конкретної назви в тій чи іншій класифікаційній парадигмі. До них можна віднести: тематично-класифікаційні назви розділів та статей Законів України; блоки термінопонять, подані в тій чи іншій статті під однією тематичною рубрикою; перелік видових термінопонять у дужках після родового термінопоняття як у самих дефініціях, так і в загальних тематично зорганізованих переліках термінопонять; перелік видових термінопонять після двокрапки. Варто зазначити також, що поряд із дефініціями термінопонять, засвідченими в нормативно-правових актах, що регулюють діяльність у сфері культури та мистецтва і відповідають вимогам до їх формулювання, зустрічаються й доволі розлогі дефініції, децю інформативно переобтяжені.

Питання про те, як саме взаємодіють між собою обсяги власне юридичних термінопонять і термінопонять, що функціонують у сфері культури та мистецтва, вимагає окремого дослідження. Особливо в цьому аспекті привертає до себе увагу організація цих понять на базі інших сем – градаційних, енантіосем, актуальних і потенційних сем тощо. У цьому напрямі важливо дослідити й організацію номенклатурних одиниць, засвідчених у нормативно-правових актах досліджуваної когнітосфери.

Список умовних скорочень

ЗУПАД – Закон України “Про архітектурну діяльність” : від 20 травня 1999 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПАП – Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” : від 11 липня 2001 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПББС – Закон України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” : від 27 січня 1995 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПББС* – Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” : від 16 березня 2000 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПВС – Закон України “Про видавничу справу” : від 5 червня 1997 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПЗМІ – Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” : від 23 вересня 1997 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПЗМІ* – Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” : від 16 листопада 1992 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПКВС – Закон України “Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні” : від 6 березня 2003 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПК – Закон України “Про культуру” / [Електронний ресурс]. – www.irf.kiev.ua/old-side/ukr/programs/culture/1999/project.htm#2.

ЗУПК* – Закон України “Про кінематографію” : від 13 січня 1998 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПММС – Закон України “Про музеї та музейну справу” : від 29 червня 1995 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПНАФ – Закон України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” : від 24 грудня 1993 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПНАФ* – Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд і архівні установи” : від 13 грудня 2001 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПНАФ** – Закон України “Про внесення змін до деяких законів України у зв’язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд і архівні установи” : від 6 березня 2003 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПНХП – Закон України “Про народні художні промисли” : від 3 лютого 2004 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПШП – Закон України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки” : від 7 жовтня 1997 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПТР – Закон України “Про телебачення і радіомовлення” : від 21 грудня 1993 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПТР* – Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про телебачення і радіомовлення” : від 12 січня 2006 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ЗУПТТС – Закон України “Про театри і театральну справу” : від 9 лютого 2006 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

НПЗППА – Наказ “Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури”: від 16 липня 2007 р. / Міністерство культури і туризму України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

ОЗУПК – Закон України “Основи законодавства України про культуру” : від 19 лютого 1992 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: Навч. пос. – 2-ге вид., змін. і доп. – К.: Стилос, 2004. – 277с.
2. Прадід Ю. Ф. У царині лінгвістики і права. – Сімферополь: Еліно, 2006. – 256с.

Анотація. У статті розглянуто особливості ідеографічної організації назв суб'єктів культурної діяльності на основі класифікаційних і диференційних сем у сучасному законодавстві України, зокрема у нормативно-правових актах, що регулюють когнітосфери культурного й мистецького життя.

Summary. The special features of ideographic arrangement of names of subjects of cultural activity on the basis of qualification and differentiation seems in modern Ukrainian legislation especially in laws which regulate cognitospheres of cultural life and life of art are examined in this article.

УДК 81'42

Сюта Г.М.

ПАРОНІМІЧНА АТРАКЦІЯ ЯК НОРМА ТЕКСТОТВОРЕННЯ У ПОЕЗІЇ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ

Серед визначальних характеристик мови поезії дослідники зазвичай називають орієнтацію на смислово-естетичну значущість образного вислову, опору на традиційний поетичний словник, свободу лексико-семантичної сполучуваності, можливість встановлення нових асоціативно-образних зв'язків між словами-поняттями, використання характерних для емоційно-експресивної мови словотвірних моделей, лінгвоестетичну модифікацію одиниць різних мовних рівнів, в тому числі й фонетичних [7, 323-325].

Акцентування уваги на показових семантичних процесах, що відбуваються у національній поезії на сучасному етапі її розвитку, актуалізує дослідження динаміки образної структури слів-понять, розширення ареалу їх асоціативно-образних зв'язків та визначення тенденцій семантизації віршової форми. Останній аспект безпосередньо пов'язаний із проблемою паронімічної атракції та відбиває специфічний спосіб організації поетичної мови, коли “постійна взаємодія звуків і смислу встановлює між ними співвідношення або параномастичне і анаграматичне, або фігуративне” [4, 81].

Теоретико-практичні праці В. Григор'єва, О. Северської, Л. Ставицької, І. Качуровського, В. Левицького, П. Тимошенка, І. Чередниченка, Л. Пустовіт, Н. Дащенко, О. Бірюкової, Л. Маленовського засвідчили, що характерна для лінгвостилістики увага до засобів звукової, звукосемантичної організації тексту зумовлена концептуальним націленням на дослідження образної структури слів як одиниць поетичної мови, на з'ясування ареалу їх асоціативно-образних зв'язків, вивчення актуальних механізмів і норм організації віршової форми та змісту.

Мовотворчість авторів Нью-Йоркської групи (Е. Андіївської, Б. Бойчука, Б. Рубчака, В. Вовк, Ж. Васильківської, Ю. Коломийця, П. Килини) хронологічно належить до другої половини ХХ ст., коли особливо виразно проявилось зацікавлення звуком як мінімальною змістовою, змістоутворювальною формантою поетичного тексту. Вивчаючи екстра- та